

DE GRENZEN VAN DE HEERLIJKHEID SINT-MICHIELSGESTEL, OUD EN NIEUW HERLAAR EN GEMONDE en VAN DE OUDE GERMEENTE SINT-MICHIELSGESTEL

De eerste grensvermeldingen van Herlaar

Een van de privileges van de Heer van Herlaar, als leenman van de prinsbischop van Luik, was het recht van de Hoge en lage Jurisdictie.

Het gerecht van Herlaar wordt genoemd in 1314 bij de uitgifte van de gemeynt De Vier Gemalen door de Hertog van Brabant aan de ingezetenen van de vier dorpen : Schijndel, Gestel, Boxtel en Rode. De Vier Gemalen werd later de Bodem van Elde genoemd.

In de brief van de rentmeester van de hertog, Hendrick Lambrechts, bij de uitgifte van de gemeynt of vroente de Bodem van Elde staat de volgende passage :

“.....liggende binnen die termijnen ende pacht, hieronder geschreven, te weten van der steden, geheyten den Veltgrave, totter toe, geheyten Heselaer, ende van der voors. stede totten gerechte van Herlaer”
Uit deze tekst blijkt dat het gerecht van Herlaer in 1314 al actief was en dat de Heselaer op de grens van Gestel en de Bodem van Elde lag.

In het archief van de Tafel van de H. Geest (Grote Armen, Burgerlijk Armbestuur van Sint Michiels-Gestel 1342 – 1942) staat in inventarisnummer 1467 uit het jaar 1618 het volgende vermeld : “op een stuk land ter plaatse Hezelaer omtrent de twee hecken genaamd den Molenacker”, zowel de “twee hecken” als de “Molenacker” geven aan dat hier de grens van het rechtsgebied van Herlaar lag. Ter plaatse komt ook de veldnaam de Rogblom (bloem van rogge ?) voor, dit zou kunnen wijzen op een molen veldnaam.

De ligging van drie korenmolens in Herlaar en Gestel, één aan de Dungense kant bij de Grote Molenstraat, één op Halder bij het Loo aan de Theeschestraat en de derde dus oorspronkelijk op het Heselaer geeft in grote lijnen het rechtsgebied en de grenzen van de heerlijkheid Herlaar aan.

De inwoners van de heerlijkheid waren namelijk verplicht om gebruik te maken van de ban- of dwangmolens van de heer, die meestal op de grenzen van zijn rechtsgebied werden geplaatst.

Bij de uitgifte van de gemeynt de Thereheide aan de luiden van Nieuw Herlair, van Thede en van Gestel in 1381 door Willem van Hurne , Heer van Perweys, van Duffele en van Herlaer wordt als volgt de grens van deze gemeynte aangegeven :

“.... onse gemeynten gelegen tusschen Maasbruxken (dit brugje was gelegen tussen De Drie Zwaantjes en het Spijt) voorsz: enden Gerigte van Boxel totter Dommelen toe, gelijk als sij daar op die sijde van Thede liggen en ons toebehoorende sijn,.....”.

Het Gerecht van Boxtel was gelegen aan de Halse Barrier en de grens van Herlaar met Boxtel lag dus op grenslijn van dit gerecht (de galgplaats) naar de Dommel, zoal dit op de kaart hieronder is aangegeven. In inv. nr 2823 van het archief van de Raad en Rekenkamer van de Markies van Bergen op Zoom, tevens Heer van Herlaar, staat over het gerecht of galgplaats het volgende vermeld bij een rechtzaak , die ging over de houtschat van de heerlijkheid met een poorter uit Den Bosch :

“Gelijk het geregt of Galgevelt aan de uiterste palen der Heerlijkheden doorgaans gesteld word en wel soo dat de schaduw van de son, tegen de galg aanschijddende, op de nabij gelege jurisdictien geen ombre mag geven en alsoo langs de uiterste palen buiten Zegenwerff omgaande en vervolgens komende tot den Gerigten van St. Michiels Gestel of Herlaar.”

Het geregt of galgplaats van de heerlijkheid Herlaar of Sint-Michielsgestel was gelegen op de heuvel, die rechts van de Essche weg ligt op de overgang naar de Gestelse weg op de grens van Sint-Michielsgestel en Boxtel.

In 1367 wordt in een akte tussen het bestuur van 's-Hertogenbosch en de goede lieden van Vught melding gemaakt van “de grave” (de Pettelaarsche vaartgraaf ?) die door de heer van Perwijs (= tevens heer van Herlaar) is gegraven, die de grens tussen Vught en Herlaar vormde. (Archief Vught nr.31)

De Heerlijkheid Sint Michiels Gestel, Oud en Nieuw Herlaar en Gemonde

In de Heerlijkheid Sint-Michielsgestel, Oud en Nieuw Herlaar en Gemonde voorheen de Heerlijkheid Herlaar oefende de Heer van Herlaar het gezag en recht uit.

In 1769 is in opdracht van de Raad en Rekenkamer van de Heer van Herlaar de volgende kaart opgemaakt :

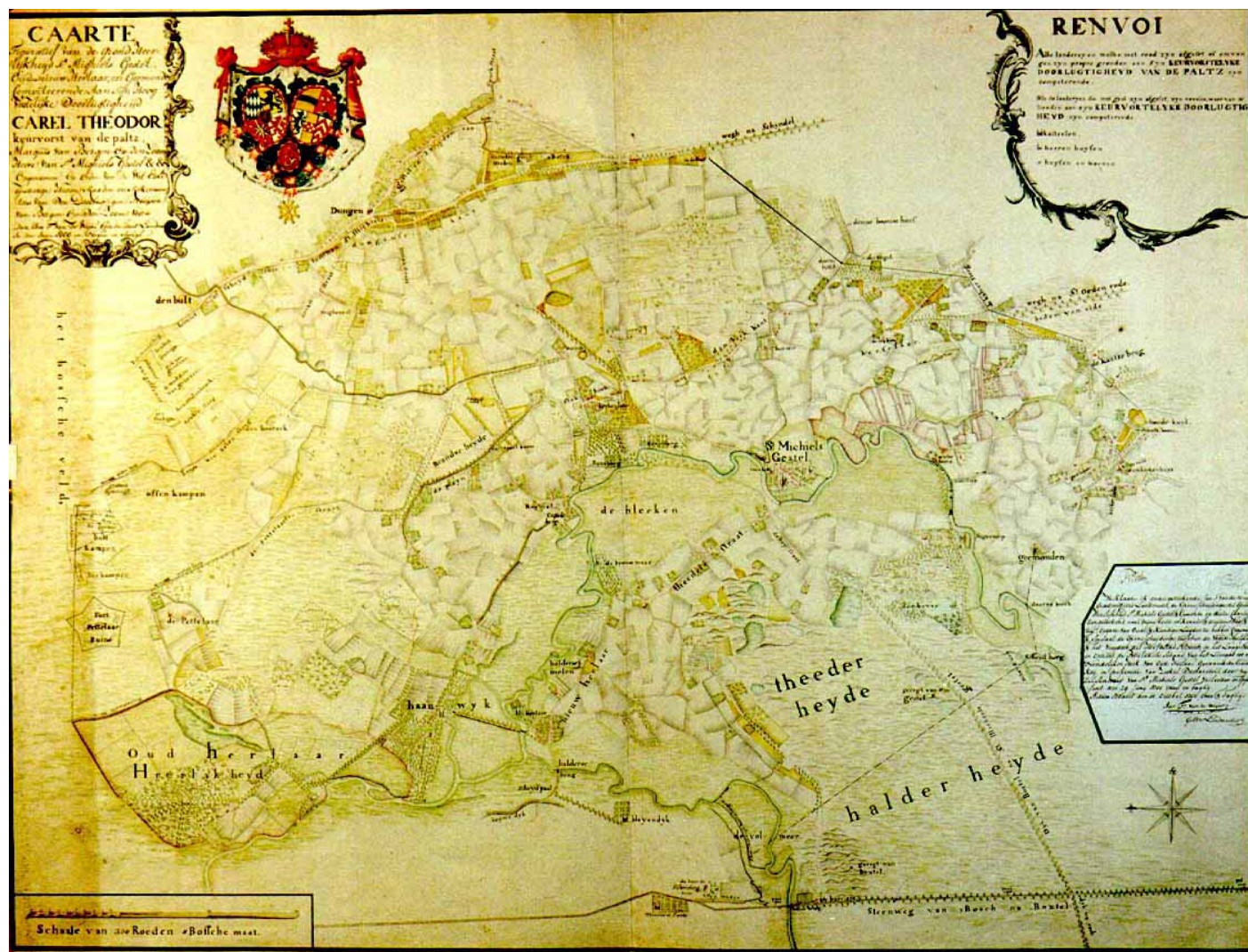
“Caarte figuratief van de grondheerlijkheid St. Michiels Gestel, Oud en Nieuw Herlaar en Geemonde
 Compilereende aan sijn Hoogvorstelijke Doorlugtigheid Carel Theodor keurvorst van de Paltz, Marquis van
 Bergen-Op-Den- Zoom, Heere van St. Michiels Gestel &&.

Opgenomen op ordre van de Wel Edele gestrenghe Heeren Raaden en Rekenmeesters van den Doorlugtigen
 Huysen van Bergen-Op-Den-Zoom voornoemd door Jan F van de Weijer Geadmiteert Landmeter, In den Jaer
 1700 en Negen en Sestigh.”

In het “Renvoi” (de tekens met hun verklaring) is opgenomen de tekst :

“Alle landeryen welke met rood zyn afgeset of omvangen zyn propre gronden aan syn KEURVORSTELYKE
 DOORLUGTIGHEYD VAN DE PALTZ zyn competerende.

Alle de landeryen die met geel zyn afgeset, zyn novalia, waar van de tienden aan zyn KEURVORSTELYKE
 DOORLUGTIGHEYD zyn competerende”.

Bron: Archief Inventaris Raad en Rekenkamer te Bergen op Zoom, inv. nr. 2683

Rechtsonder op op de kaart staat :

“Verklaare ik ondergeteekende Jan F. van de Weijer geadmitteerd landmeter, de grensscheijdinge der grond
 Heerlijkheid St. Michiels Gestel & Gemonde op deeze caarte aengeteekend, naer mijne beste en kennis &
 weetenschap, & uijt opgave van Oude & Kundige Luijden te hebben opgemaakt & en Speciaal de grensscheijdinge
 tusschen de voorn : Heerlijkheid & het Vreydom de Hoofdstad S Bosch in het Laageveld en omtrent de
 Pettelaarsche Schans, van het Liesgat tot op den Noordelijken Hoek van Oud Herlaar genaamd de Eendekoj, in
 conformité van zeeker declaratoir door mij ter secretarij van St. Michiels gestel verleeden en gepasseert, den 29
 Junij 1700 twee en tagtig.

Actum Boxtel den 10 October 1700 twee & tagtig : Jan Fr. de Weijer, Gadm. Landmeeter”.

Op deze kaart zijn de volgende grensscheidingen aangegeven :

- "Limit of scheid line tusschen St. Michiels Gestel en 't vreydom van s Bosch" aan den Dungensche kant
- "Schydpaal" aan de Dungensche kant op de Molenstraat
- Grensscheidingslijn van "in de bus" naar "doornebosch"
- Grensscheidingslijn "doornebosch" bij "den Engel" naar "de Kalversteeg"
- Grensscheidingslijn "Kalversteeg" tot "Kaatse Brug"
- Grensscheidingslijn van "Kaatse Brug" naar "Honds kuyl"
- Grensscheidingslijn kerk op Hoogaard "Geemonden" naar "doornebosch" aan de Dommel
- Grensscheidingslijn van "doornebosch" aan de Dommel naar "Scheidberg" op Zegenwerp
- "scheidven" en "scheidberg" op Zegenwerp
- Grensscheidingslijn van "Scheidberg" via "Scheidven" naar "gerecht van "st.m. gestel"
- Grensscheidingslijn van "gerecht van st.m.gestel." naar "de Volmeer"
- "Sloot scheid Vught, Boxtel en st. m.gestel."
- Scheidingslijn door Essche stroom
- "scheidpaal" bij de "Halderse brug"
- Grensscheidingslijn van "uytwatering" bij Eendekooi op Oud Herlaar tot het "Liesgat" boven de "Pettelaarse schans"

Op de bovengenoemde kaart is de grenslijn niet aaneen gesloten, met name op de volgende stukken ontbreekt de grenslijn :

- tussen het "Liesgat" en de "Limit of scheid line tusschen St. Michiels Gestel en 't vreydom van s Bosch"
- "tussen "honds kuyl" en de kerk op de Hoogaard
- vanaf "scheidpaal" bij "Halderse brug" tot aan de "uytwatering" bij Oud-Herlaar

In het archief van de Raad en Rekenkamer in Bergen op Zoom zijn twee inventarisnummers betreffende de paalscheiding met Boxtel aanwezig.

Inv. nr. 2659 Authentiek afschrift door de substituut-griffier A. Baks van een akte van overeenkomst tussen de ingezetenen van Boxtel en die van Sint Michielsgestel over de regeling van de grenzen, d.d. 1541, 1750.

De tekst van de akte van 1540 luidt als volgt :

"Allen en eenen iegelijcken die desen brieven van certificaten sullen sien oft hooren leesen, zij kennelijck dat op huijden datum van desen is tusschen ingesetenen van den Heerlijkheit van Boxel, en den ingesetenen van Gestel onder die Heerlijkheit van Herlaar gelegen, om alle twist en twee dragtigheit te schouwen, die tusschen deselve

Heerlijkheijden soude mogen komen ter saeken van der gemeijnten, tusschen Boxel en Gestel voorschreven gelegen, geraemt een ordinancie en eeuwige palinge ender manieren hier navolgende, Dat is te weten den eersten paal sal weesen daer 't op zal scheijden, den Sthee Eijck teijnden heulter haege, van daer voorts streckende tot eenen cuijl, die aldaer nu lijnd regt gaende is daer men eenen pael sal stellen westwaarts, en van daer voorts nae den hoek van der weijen toe hoorende Gijsbreght Roelofs aen waeter comende van Esch en halle gaende voorts nederwaarts nae den oosten neven des Heeren waeter aldaer loopende, tot op ten haelboom van der Hoevene die wijlen plach Jan van Weert toe te behooren, streckende voorts van daar aan den walle van den erffenisse Dirk van Empel lijndregt op ten voorschreven Stee Eijck van heulterhaege, met conditien, dat die naegebueren van Boxel en Gestel, zullen 't samen mogen weijen en met turven op een veldeken daer twist om is geweest, omtrent den reen gelegen tusschen die Sthee Eijck en d'water van Hall komende, alsoo men 't zelve aldaer met binnen paelen zal bepaelen, noch is voorwaart dat sie ingesetenen voorschreven geen gemeijnten en zullen mogen verkoopen, aen den paelen voorschreven, gelegen, tot beijden sijden, maar sullen die beesten heuren gank hebben gelijk dat van oudst is gewoonelijken, sonder bedrogh, en eenen iegelijcken van : Heeren der voorschreven : heerlijkheyden hen regt; des 't oirconde hebben de schepenen van Boxel en Gestel voorschreven hennen gemeynen schependoms zegelen hier beneden aen doen hangen op ten 27en dagh der maent van februari int jaer ons Heeren geboorten, duysent vijf hondert ende veertigh, onderstondt Litra de Gestel, nog lagerstondt D vna Q Boxel 4^e p Gestel en was den voorschreven originelen brief geschreven op francijn ofte parquement met twee uythangende steerten, en eenige stuckens ofte gebrooken zegel daer in groenen wasse Lagerstondt :

Naer gedaene collatie, soo is dese copie met zijn originele alhier ter secretarye geregistreert bevonden te accorderen, bij mij ondergeteykende secretaris der Heerlijkheyt van St. Michiels Gestel en Gemonde. Actum St. Michielsgestel den dertienden augustus 1700 vijftigs onderstondt quod attestor, en get. H.F. Vos

Accordeert met de copie auth. :

Nagedane collatie, actum Bergen op den Zoom, desen
31^e augustus 1750 A. Baks sub. Griffier

Inv. 2660 Akte van vaststelling van de grenzen tussen Sint Michielsgestel en Boxtel door gemachtigden van de heren van beide plaatsen, 1787. Lees B,711 :
1787 april 2

Drossaard en stadhouder van de lenen van de baronie van Boxtel, schepenen, burgemeesters, negenmannen en gezworenen aldaar enerzijds, en drossaard en stadhouder van lenen van Sint Michielsgestel, schepenen, laat- en leenmannen, kerkmeester, armmeester en gezworenen aldaar anderzijds bevestigen dat de rentmeesters van Boxtel en van Sint Michielsgestel namens de baron van Boxtel en namens de markies van Bergen op Zoom als heer van Sint Michielsgestel grenspalen hebben doen plaatsen tussen beide heerlijkheden :

“Mede te bepalen en zonder dat daar door eenige prejuditie zal worden toegebracht aan de geconvenieerde acte van palingevan den 27^e Februari 1540, beraamd tusschen de ingesetenen van Boxtel en St. Michiels Gestel door schepenen der Baronie van Boxtel en schepenen der Vrij Heerlijkheid St. Michiels Gestel, voor zo verre daar bij is versprooken dat de nabuuren van Boxtel en St. Michielsgestel te zamen mogen weijden en turven op een Veldeken daar twist om was geweest, omternt den Reen, geleegeg tussen die Schijeijk en het water van Hal komende. Compareerden mede voor ons ondergetekende Jan Francis van de Weijer en Johan Camp, beide beedigde landmeesters, dewelken verklaarden bij de voornoemde palinge te hebbeeb geadviseert mitsgaders de regte Linie te hebben geformeert ingevolge de beschrijvinge hier voren daar van gedaan, op den eed bij den aanvang van hunne bedieninge gepresteerd.

En zijn eindelijk van wederzijde hier op gehoord de oudste en meest bekende ingezetenen zoo van Boxtel als St. Michiels Gestel, de welken allen verklaarden na hunne beste kennis en wetenschap de scheidinge alzo te zijn indier voegen, als deselve in voegen als voor is bepaald.

In tekenen der waarheid zijn hiervan gemaakt twee gelijk luidende Actens, met de respective Schependoms Zeegelen van beide vrije Heerlijkheden bekrachtigd en zo door de voornoemde Rentmeesters en Drossaarden en Stadhouders, Schepenen, en verdere bovengenoemde Regenten, eigenhandig getekent ter plaatse aan den vijfdien pael der Limiten voernoemt.

Deze geregistreerd ter secretarije van St. Michiels Gestel in het prothocol van Allerhande Actens ; beginnende met den 7 April 1783 op fol. 220 als meede ten Leen-Registre aldaar beginnende met den 29 Junij 1746 op Fol. 206, Actum S Michiels Gestel den derden April 1799 zeven en tachtig.

Quod Attestor , J. Meurs Secr.

In het gemeentearchief van Boxtel wordt nog een grenscorrectie tussen Boxtel en Sint Michielsgestel vermeld in 1616, als Boxtel 38 lopense aan Gestel overdraagt en Gestel omgekeerd aan Boxtel 38 lopense , waarvan het grootste deel behoorde bij de hoeve van jonkheer de Bever, dit had te maken met belastinginning.

De gemeente Sint Michiels Gestel voor de herindeling in 1996

Gezien het Koninklijk Besluit nummer 136 van 8 januari 1826 moesten de grenzen tussen de gemeenten onderling definitief worden vastgelegd.

In het gemeentearchief (BHIC inv 5184 919) zijn stukken betreffende de vaststelling der grenzen tussen de gemeente Sint Michiels Gestel en de omliggende gemeenten Schijndel, Den Dungen, St. Oedenrode, Vught, Boxtel en 's Hertogenbosch opgenomen uit 1825 – 1827 en 1838.

- Met de gemeente Den Dungen

Beginnende aan een punt ten Noorden der Gemeente St. Michiels Gestel, ter plaatse waar den noordelijken sloot van het zogenaamde Kooijdijkje in de Pettelaarsche Vaartgraaf uitkomt, wordt de Grensscheiding tusschen de beide Gemeenten gevormd door het midden van gem.: vaartgraaf, Zuidwaarts in, tot aan eenen sloot, scheidende een weiland genaamd de Kersemaker, onder Den Dungen, van een dergelijk genaamd de Kleine Kersemaker onder St. Michiels Gestel gelegen.

Van daar lings om door deze sloot, tot tegen het land van Gerard Vaas, en mede-eigenaren, vervolgens tusschen dit land en de Groote Kersemaker tot aan het land van den Majoor van Beresteijn; daar van daan regts om door de sloot tusschen laatstgemeld perceel en dat van Gerard Vaas, tot tegen de Glacies van de Pettelaarsche Schans toebehorende aan de Domeinen en onder Den Dungen gelegen; van hierdoor den sloot tusschen de Schans en het land genaamd den omloop van Schuurmans en mede-eigenaren tot tegen de weg van den Pettelaar naar S Bosch geleidende; vervolgens in de zelfde rigting dwars over dezen Weg en door een slootje door het land van Hendrik van Osch loopende tot tegen het land van Willem van Etten; van daar regts om door de sloot tusschen dit land en dat van Hendrik van Osch voornoemd, tot tegen het weiland vande Erven Loth van Gemert; De noordelijke sloot van laatstgemeld perceel en dat van den Heere de Grancij beide onder Sint Michiels Gestel gelegen, dient van daar tot Grenslijn tot aan de ontmoeting van eene andere sloot genaamd de Scheisloot, zijnde de oude Grensscheiding.

Van daar regts om door de scheisloot tot aan deszelfs stuiting tegen de lange winkelse steeg; vervolgens dwars over deze steeg en door den sloot langs deszelfs linkerzijde, gezegd de lange winkelse loop, tot aan de ontmoeting van een sloot langs de Zuid oost zijde van het land van Gerlaars de Haas, loopende van hier door deze sloot lings om, tot tegen de Donksche straat, door snijdende vervolgens deze straat, en verder over de scheiding tusschen de weilanden van Ant. Smits, Gerardus van Grinsven, Marten van der Aa, en Paulus Smits, allen onder Den Dungen gelegen, en waar aan de overzijdschen differente eigenaren tegen stuiten, tot tegen de weiden van Roelof van Heck.

Van daar regts om, langs deze weiden onder Dn Dungen behorende, en verder langs de noord oost zijde van een steegje tot tegen het land van Hendrik van Grinsven, aldaar een weinig lings om door de sloot langs dit land tot aan de ontmoeting van de Kloosterstraat welkers regter zijde van daar tot grenslijn dient, tot aan deszelfs vereeniging met de Keerrestraat.

Van daar langs de Westzijde van deze laatste, over de Keerrestoep, tot aan de plaats waar dezelve zich in twee verdeelt, loopende beide in eene schier parallele lijn; vandaar langs de westzijde van de Noorderlijkste der twee straten, aldaar, genaamd de Dungensche straat tot aan de ontmoeting van de Groote Molenstraat en Gestelsche straat; vervolgens dwars over deze laatste en langs de Zuidzijde van een steegje, tot aan het huis en tuin van Jan Spierings.

Hier van daan door een slootje tusschen het land van Jacobus der Kinderen, ende huiswerf van Jan Spierings voornoemd; vervolgens langs de tuinhaag van laatstgenoemde eigenaar, tot tegen het land van de weduwe Jan van Grinsven; van daar over de scheiding, tusschen dit land ende eerstgemelde tuin en verder langs de tuinhaag van de weduwe van Grinsven tot tegen het aanglag van Antonij Smits, vervolgens dwars over dit gelag, en

door een slootje, scheidende dit aangelag van Adr, Eijkemans, waar de Grenslijn vervolgens overloopt tot in eenen sloot tusschen het huis en Werf van Willem van den Berk en de tuin van A. Eijkemans voornoemd, dit slootje, het welk vandaar tot Grenslijn dient, stuit tegen een steegje, welkers westzijde vervolgens tot limite verstrekt, tot aan de Kortgriensvensche straat , vervolgens in eene oostelijke rigting, de zuidzijde, van de Kortgriensvensche straat voormeld volgende tot aan de ontmoeting van een Dijkje en weg genaamd de nieuwe Dijk.

Van daar langs de westzijde van den nieuwen Dijk in eene kromme lijn en zuidelijke rigting tot aan het steegje bij den windmolen van Gestel, gezegd het Molenwegje.

Van hier in dezelfde rigting dwars over dit wegje en langs de west zijde van den Voetpad van Kuiperkens wal, tot aan de ontmoeting van den Nieuwen weg; vervolgens langs de west zijde, van dezen weg tot aan deszelfs vereeniging met den grooten weg naar Schijndel.

Van daar langs de west zijde , van den weg naar Schijndel tot aan den hoek van het land van de weduwe Arnoldus Smits liggende tusschen gezegden weg en een steegje dat naar Gestel geleidt.

Noot :

Het gemeentebestuur van Den Dungen heeft bij de Provinciale Staten diverse malen gereclameerd., omdat bij de opmetingen een fout was gemaakt. In plaats van de noorderlijkste straat had men de de zuidelijkste straat moeten nemen daar waar de Keerestoeep zich in tweeen splitst. De Provinciale Staten heeft toen de beide gemeenten opdracht gegeven naar een gezamenlijke oplossing te zoeken. De beide gemeenten konden niet tot overeenstemming komen . Gestel wilde dat als compensatie de Pettelaarsche Schans weer bij haar grondgebied terug kwam.

Op 3 september 1840 is er toen een koninklijk besluit afgekondigd, de tekst van het Koninklijk Besluit luidt :

Op verzoek van het gemeentebestuur van Den Dungen, daarbij onze tussenkomst inroepende, om veranderingen aan te brengen,

gezien het rapport van de Minister van Binnenlandse Zaken d.d. 2 juli 1840 nr. 130 en daarbij gevoegde missive van GS van Noord Brabant, waaruit blijkt dat Hem, Edelgrootachtbare de zaak te requeste bedoeld, in loco hebben onderzocht en bevonden dat wezenlijk de verzochte verandering als wenselijk in het belang dier gemeenten moet beschouwd worden, dat die verandering niet kunnen geïmproviseerd noch tot stand gebracht tenzij beide gemeentebesturen zich hier omtrent kunnen verstaan. GS voornoemd die besturen daartoe hebben uitgenodigd en dat dit ten gevolge heeft gehad dat ene onder de stukken voorhande overeenkomst gesloten is, waarbij de grensscheiding tussen de betrokken gemeenten vastgesteld bij ons besluit d.d. 8 januari 1826 nr. 136 behoudens onze nadere goedkeuring op twee punten de vereiste verandering wordt gemaakt,

gezien het rapport van onze Minister van Financien d.d. 5 augustus 1840 nr. 78/2288. De Raad van Staten gehoord advies van 25 augustus 1840 nr. 11,

gelet op ons voornoemd besluit d.d. 8 januari 1826 nr. 136, hebben goedgevonden en verstaan de bij de voorgeschreven overeenkomst in de grensscheiding tussen Den Dungen en Sint-Michielsgestel gemaakte veranderingen goed te keuren en mitsdien bij wijziging in zoverre van de bij ons meergemeld besluit d.d. 8 januari 1826 nr. 136 tussen die gemeenten vastgestelde grenslijn te bepalen :

- 1) Dat de Pettelaarsche Schans met de daaraan liggende landerijen, bevattende de twee huizen in ene uitgestrektheid circa 27..20.40 hectare, op de kadastrale legger van Den Dungen bekend als Sectie C1 nrs. 1 t/m 21 tot de gemeente Sint-Michielsgestel zal overgaan,
- 2) Dat van het punt al waar zich de Keersestraat in tweeen verdeeld, in plaats van de westzijde der noordelijke straat, de noordzijde der westelijke van de twee straten de grensscheiding tussen beide gemeente zal uitmaken tot aan de ontmoeting van de Molenstraat en van daar zal lopen links om langs de noordzijde van de laatstgenoemde straat tot aan de thans bestaande limietscheiding ingevolge dat de percelen op de legger van Sint-Michielsgestel als sectie B 986 t/m 997 alsmede Sectie B 1010 en B1023 met drie huizen en een uitgestrektheid van circa 01.19.82 hectare bij het grondgebied van Den Dungen wordt gevoegd. Een en ander zoals in de schets van GS in rood is aangegeven.

Zie hierover ook het artikel geschreven door H. van Gestel in Het Griensvenneke in de 29^e jaargang , nr 2, april 2004 (zie de bijlage onder literatuur nr 02)

- Met de gemeente Schijndel :

Uitgaande van een punt aan den kant der gemeente Den Dungen, alwaar den hoek van een perceel land van de wed. Arnoldus Smits tegen den weg naar Schijndel en een steegje dat naar Gestel leidt, raakt, wordt de grensscheiding gevormd door een rechte lijn, doorsnijdende de gemeentioneerde gronden, tot tegen de weg van Gestel naar Schijndel, aan een Doornboschje, vallende juist op het punt der stuiting tegen den weg van de scheidingsloot tusschen het land van de wed. Willem Schellekens onder Gestel en dat van de erven Sorret onder Schijndel gelegen.

Van daar in eene rechte lijn over de Gemeente en langs het huis en door den tuin van de Erve van Gemert tot in den sloot tusschen het land van gemelde Eigenaren en dat van Antonij van de Pol, welke sloot vervolgens tot grensscheiding dient tot aan den hoek van het land genaamd de Kreitspot, toebehoorende aan het Geefhuis te 's Bosch.

Van hier door eene waterloop langs den voorkant van laatstgemeld land loopende, tot aan het laantje langs de Zuidzijde van hetzelfde, vervolgens in eene rechte lijn op den Noordelijken hoek van het land der Erven Mevrouw Hooijens van Papendrecht, dienende de Oostelijke sloot van dit land verder tot limiet scheiding tot aan deszelfs sluiting tegen den weg naar Schijndel geleidende.

Van daar lings om Schuins over den weg en den sloot tusschen het land van Willem Heesakkers, en een nieuw ingestoke Heidegrond van den zelfden Eigenaar, welke sloot van daar tot limietscheiding dient tot aan de Kalversteeg en welkers midden de grenslijn uitmaakt tot aan de ontmoeting van den grooten weg naar St. Oedenrode.

Van daar langs de Westzijde van laatstgenoemde Weg tot in de rigting van een slootje, scheidende het land van de wed. Willem Schellekens onder Gestel van een plekje ongecultiveerde grond, aan de Gemeente van Gestel toebehoorende, doch onder Schijndel gelegen.

Van hier door deze sloot en verder langs de Westzijde van den Kerkpad naar Gemonde tot aan deszelfs vereeniging met den grooten weg naar gemelde plaats, vervolgens langs de Oostzijde van dezen weg tot aan een andere weg, mede derwaards geleidende, en eindelijk over het midden van dezen laatsten eene regtse wending tot aan een brugje over eene Waterloop genaamd de Kaatse brug, alwaar het grondegebied van St. Oedenrode een aanvang neemt

- Met de gemeente Sint-Oedenrode

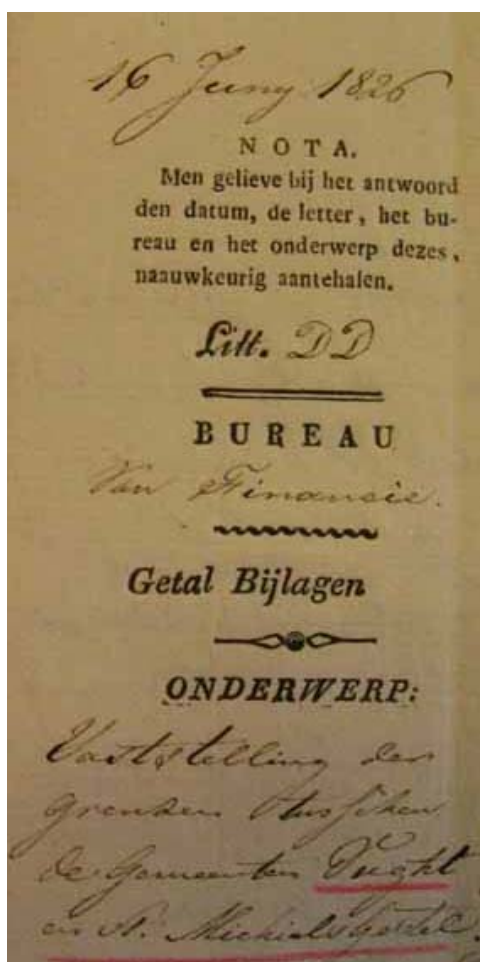
Gaande van een punt, alwaar een brugje over een waterloop, genaamd de Kaatsebrug gelegen is, wordt de grensscheiding tusschen de beide gemeentes gevormd, door een rechte lijn, in eene zuidelijke rigting, de gecultiveerde gronden doorsnijdende, tot daar dezelfde stuit tegen den noordelijken punt van den scheisloot tusschen het land van Adriaan van Kempen, onder St. Michiels Gestel en dat van Gerrit van den Bogaard onder St. Oedenrode gelegen; van daar door deze sloot tot tegen het land van Peter van der Aker, plaats bekend onder de naam van den Hondskuil, en verder regts om door den noordelijken sloot van dit land en een perceeltje broekland aan Gemonde toebehoorende, tot aan de ontmoeting van de straat van het Kerkeind.

- Met de gemeente Boxtel

Gaande van een punt in het Halsche Water, in de verlengde rigting van eene Steenen grensmaal, liggende in de volmeer, iets benoorden evengemelde rivier, op den Schoorsteen van het huis genaamd het Eentje onder de gemeente Vught gelegen, wordt de grenslijn tusschen de beide gemeenten gevormd, door eene rechte lijn, loopende in eene Zuid-oostelijke rigting, tot aan een Steenen maal, op de Heide staande, vervolgens in dezelfde rigting, door de heide tot aan een andere steenen maal, bewesten den Gestelschen dijk, en verder in dezelfde directie tot aan den maal op den Scheiberg.

Van daar een weinig lings om, doorsnijdende de rivier de Dommel, tot aan den maal, genaamd den Doornbosch, staande op den rechter oever van evengemelde rivier; van daar in eene rechte lijn door de gecultiveerde gronden, op den zuidwester hoek van den Toren der Gereformeerde kerk van Gemonde, en verder van dezen Toren, onder St. Michielsgestel gehorende, in eene rechte lijn, tot aan de straat van het Kerkeind, ter plaatse, waar deze een driesprong uitmaakt, volgende verder in dezelfde rigting evengemelde straat, tot aan de ontmoeting van een perceeltje voorpoting of lang land, aan Gemonde toebehoorende.

- Met de gemeente Vught

Gaande van een punt, waar de sloot tusschen het Gemeentebroek van Vught en de Lange Kampen stuit tegen den Weg de Achtmergensch dijk, wordt de grenslijn tusschen de beide gemeenten gevormd door eene sloot, scheidende het Gemeentebroek van Vught en eene weide van Verhellowou beide onder Vught gelegen van het eigendom van gen. Verhellowou onder St. Michiels Gestel behoorende, tot inde rivier de Dommel; van daar Zuidwaarts door het bed der rivier tot aan het huisje genaamde Vissersbril, op den kant derzelve staande. Van daar volgt de grenslijn eene kreek of gat en verder eene sloot, scheidende het weiland van den Heer Van Beresteijn onder Vught van die van den Heer de Grancy onder St. Michiels Gestel gelegen, stuitende gezegde sloot tegen den weg van St. Michiels Gestel naar 's Hertogenbosch, Van hier een weinig regs om langs de noordelijke zijde des wegs, tot aan eenen steenen grenspaal, en van dezen paal dwars over den weg en vervolgens lings om door eene breede sloot, langs den Zuiderkant van den weg tot in de rivier het Halschwater bij de Herlaarsche brug. Van deze brug zuidwaarts door het Halsch water tot aan de ontmoeting van den Waterloop van de Volmeer, of der zoogenaamde Keiloop. Vervolgens, door deze Waterloop tot in de rigting van den Schoorsteen van het huis genaamd het Eendje onder Vught en eene grenspaal, liggende in de Volmeer, en van daar lings om deze rigting volgde tot in de rivier het Halsch water.

- Met der stad 's Hertogenbosch

Gaande van het punt, naar den kant van der gemeente Den Dungen waar de noorderlijke sloot van het Kooijdijkje, tegen de Pettelaarsche Vaartgraaf stuit, wordt de grenslijn tusschen de beide gemeenten gevormd door den noordelijken sloot, loopende langs gezegd Kooijdijkje tot aan de ontmoeting van den Achtmorgensch dijk; van daar lings om, langs de Westzijde van laatstgenoemde weg tot aan de ontmoeting van den Scheisloot tusschen de Lange Kampen en het broek genaamd de Vughtse gemeent.

Noot :

Op 1 juli 1958 werd 82 ha grond afgestaan aan de gemeente 's-Hertogenbosch, dit werd aangekondigd in het staatsblad 295 van 25 juni 1958. Zie het staatsblad in de bijlagen..

Voorgenomen grenswijzigingen tussen de gemeente Sint Michiels Gestel en de omliggende gemeenten :

920 Stukken betreffende de voorgenomen grenswijzigingen tussen de Gemeente St. Michiels Gestel en de omliggende Gemeenten Den Dungen, Boxtel, Schijndel en St. Oedenrode. 1918, 1923—1924 en 1930—1932.

1 dossier

N.B. Geen van de voorgenomen grenswijzigingen kwam tot stand. 2 April 1918 request van de bewoners van het „Maaskantje” onder St. Michiels Gestel aan Ged. Staten, om bij de Gemeente Den Dungen gevoegd te mogen worden. Daarop voorstel van St. Michiels Gestel om liever heel Den Dungen bij St. Michiels Gestel te voegen.

Eind 1923 een voorstel van Ged. Staten om het kerkdorp Gemonde (gedeeltelijk onder St. Michiels Gestel gelegen) bij Boxtel te voegen. B. en W. van St. Michiels Gestel beantwoordden dit met een tegenvoorstel, om het kerkdorp Gemonde niet bij Boxtel doch bij hun Gemeente te voegen. Dit plan werd door Ged. Staten overgenomen (15 Oct. 1924) onder gelijktijdige mededeling van hun voornemen, om het Maaskantje van St. Michiels Gestel af te splijten en bij Den Dungen te voegen. Door dit laatste verontrust stelden B. en W. van St. Michiels Gestel voor om toch liever slechts een deel van het kerkdorp Gemonde bij hun Gemeente te voegen, terwijl zij afstand van het Maaskantje afwezen en er evenals in 1918 op aandrongen de gehele Gemeente Den Dungen bij St. Michiels Gestel te voegen. Na zes jaren deden Ged. Staten aan B. en W. van St. Michiels Gestel twee voorontwerpen van wet toekomen volgens welke het gehele kerkdorp Gemonde (waaronder een gedeelte van St. Michiels Gestel) met Boxtel en de gehele Gemeente Den Dungen met St. Michiels Gestel verenigd zouden worden. Deze voorstellen werden op 19 Sept. 1930 door de Gemeenteraad van St. Michiels Gestel aangenomen. Bij schrijven van 11 Febr. 1931 namen Ged. Staten hun voorontwerpen weer terug en vervingen deze door twee nieuwe, inhoudende uitbreiding van de Gemeente St. Michiels Gestel met het kerkdorp Gemonde en vereniging van het Maaskantje met Den Dungen, zoals op 15 Oct. 1924 reeds was voorgesteld. Deze voorontwerpen werden op 24 Apr. 1931 door de Gemeenteraad van St. Michiels Gestel verworpen. Hierop volgde van de zijde van Ged. Staten een herhaling van het in 1923 en 1930 gedane voorstel, om het kerkdorp Gemonde met Boxtel te verenigen. 7 Nov. 1931 nam de Gemeenteraad van St. Michiels Gestel dit voorstel aan, onder de uitdrukking van de vaste overtuiging, dat het Maaskantje bij hun Gemeente zou blijven. Ged. Staten antwoordden daarop, dat van hun College in de toenmalige samenstelling geen voorstel tot afstand van het Maaskantje zou zijn te verwachten.

Bron : Inventaris van het archief der gemeente St. Michiels Gestel door Drs. C. Th. Kokke 1949
Zie bij de bijlagen op de CD-ROM voor meer informatie over deze voorgestelde grenswijzigingen.

Uit de bovenstaande gegevens kan worden vastgesteld dat het grondgebied en dus de grenzen van de Heerlijkheid en Gemeente Sint Michiels Gestel vanaf 1300 tot 1996 weinig verandering hebben ondergaan.

VELDNAMEN DIE BETREKKING HEBBEN OP DE LIMITEN, SCHEIDINGEN OF GRENZEN VAN DE HEERLIJKHEID EN GEMEENTE SINT-MICHIELSGESTEL VAN VOOR DE HERINDELING IN 1996

In een bijgevoegde tabel zijn de grensveldnamen van omstreeks 1300 tot 1950 opgenomen.